

- ✦ розробка інсайта до практики – винахід (*invention*);
- ✦ використання винаходу – інновація (*innovation*).

У процесі закритої інновації бере участь один розробник. У процесі відкритої інновації – декілька розробників, наприклад, А, В, С, D (рис. 3), кожен з яких може бути особою або групою (організацією), можливо з різних країн.

Етапи \ Розробники	Закрита інновація	Відкрита інновація			
	А	А	Б	В	Г
1. Ідея	X	X			
2. Ідея, що розділяється, – інсайт	X		X		
3. Розробка інсайта до практики	X			X	
4. Використання винаходу	X				X

Рис. 3. Схеми процесів закритої і відкритої інновації

Концепція відкритої інновації (*open innovation*) ґрунтується на зовнішніх учасниках як джерелах ідей, так і засобах комерціалізації ідей. В умовах глобальних ринків і галузей відкриті інновації перетинають кордони країн і регіонів. Зрозуміло, що розрив між інноваційним середовищем України і країн інноваційних лідерів перешкоджає формуванню транснаціональних інноваційних ланцюжків, відтісняючи Україну на периферію висококонкурентного інноваційного поля.

Відкритий тип інновацій, за даними Семенової Н. [7], розвивався паралельно з глобалізацією економічних процесів і ринків, активнішим включенням споживачів в інноваційний процес (так звана «демократизація» інновацій) і подальшою комерціалізацією технологій поза компаніями, де інновацію було вироблено або вперше застосовано. Використання методів відкритих інновацій залежить від ефективності так званих посередницьких ринків ідей і технологій. Підприємство стає системним інтегратором внутрішніх і зовнішніх технологій. Відкриття продукту для зовнішніх інноваторів перетворює його на платформу, на якій будують свої рішення інші учасники ринку.

Інтернет і сучасні обчислювальні потужності дозволяють кинути мільйонні людські ресурси (краудсорсинг) на вирішення будь-яких проблем, у тому числі і корпоративних. Соціалізацію можна зробити потужною конкурентною зброєю підприємства нового покоління.

ВИСНОВКИ

Таким чином, інвестиції в зовнішнє партнерства та відкриті інновації можуть бути одним з найпотужніших ва-

желів розвитку машинобудівних підприємств і збільшення їх конкурентоспроможності. Услід за оновленням виробничих фондів український бізнес повинен шукати нові моделі розвитку, створюючи систему корпоративних досліджень і розробок. ■

ЛІТЕРАТУРА

- 1. Водачек Л.** Стратегія управління інноваціями / Л. Водачек, О. Водачков. – М.: Экономика, 1989. – 212 с.
- 2. Ильчук В. П.** Факторы открытых инноваций / В. П. Ильчук. – 2012. – Режим доступа : <http://www.researchclub.com.ua/journal/210>
- 3. Кузовлева И. А.** Механизм управления инновационным развитием предприятий промышленности / И. А. Кузовлева, С. Г. Кузнецов, О. Г. Кураленко // Управление экономическими системами. – 2011. – Режим доступа : <http://uecs.ru/innovacii-investicii/item/611-2011-09-14-07-14-40>
- 4. Лапин Н. И.** Теория и практика инноватики / Н. И. Лапин. – М.: Логос, 2008. – 328 с.
- 5. Сабадош Г. О.** Модель відкритої інновації в механізмі державної підтримки підприємництва / Г. О. Сабадош, Ю. В. Топольницький // Інновації в бізнесі XXI століття. – 2011. – С. 110 – 116. – Режим доступа : www.nbu.gov.ua/portal/.../110_116.pdf
- 6. Семенова Н. Н.** Глобализация и открытые инновации. / Н. Н. Семенова // Наука, инновации, образование. – 2008. – № 6. – С. 67 – 72.
- 7. Чесборо Г.** Открытая инновация: новые установки по созданию и коммерциализации технологии / Г. Чесборо. – Бостон : Изд-во Гарвардской бизнес-школы, 2003. – 200 с.

УДК 65.016.4

АНАЛІЗ СВІТОВОГО ДОСВІДУ ЗЛИТТІВ І ПОГЛИНАНЬ КОМПАНІЙ В ГАЛУЗІ МЕТАЛУРГІЇ

КОЧЕТИГОВА Т. В.

аспірантка

Харків

Активне поширення інтеграційних процесів є рисою сучасного етапу розвитку світової економіки. Вони притаманні майже всім її галузям та реалізуються шляхом здійснення угод злиттів і поглинань компаній (далі – ЗіП).

На сьогоднішній день ступінь активності на ринку ЗіП є важливим індикатором стану економіки країни в цілому, оскільки її загальна конкурентоспроможність визначається тим, наскільки успішно та динамічно суб'єкти господарювання країни проникають на суміжні ринки і наскільки ефективно відбувається консолідація галузей її економіки.

Однією з галузей, що характеризується високою активністю процесів ЗіП, є металургія. Проаналізуємо досвід здійснення угод ЗіП у цій галузі світової економіки. Для аналізу здійснення угод ЗіП у металургійній галузі

зі використовуємо статистичні звіти Конференції ООН з Торгівлі та Розвитку «World Investment Report» [1].

На рис. 1 наведено динаміку кількості та обсягів угод ЗіП у металургійній галузі світової економіки.

Також слід зазначити, що коливання обсягів угод ЗіП у металургійній галузі є досить значними і теж не співпадають з коливаннями кількості угод ЗіП.

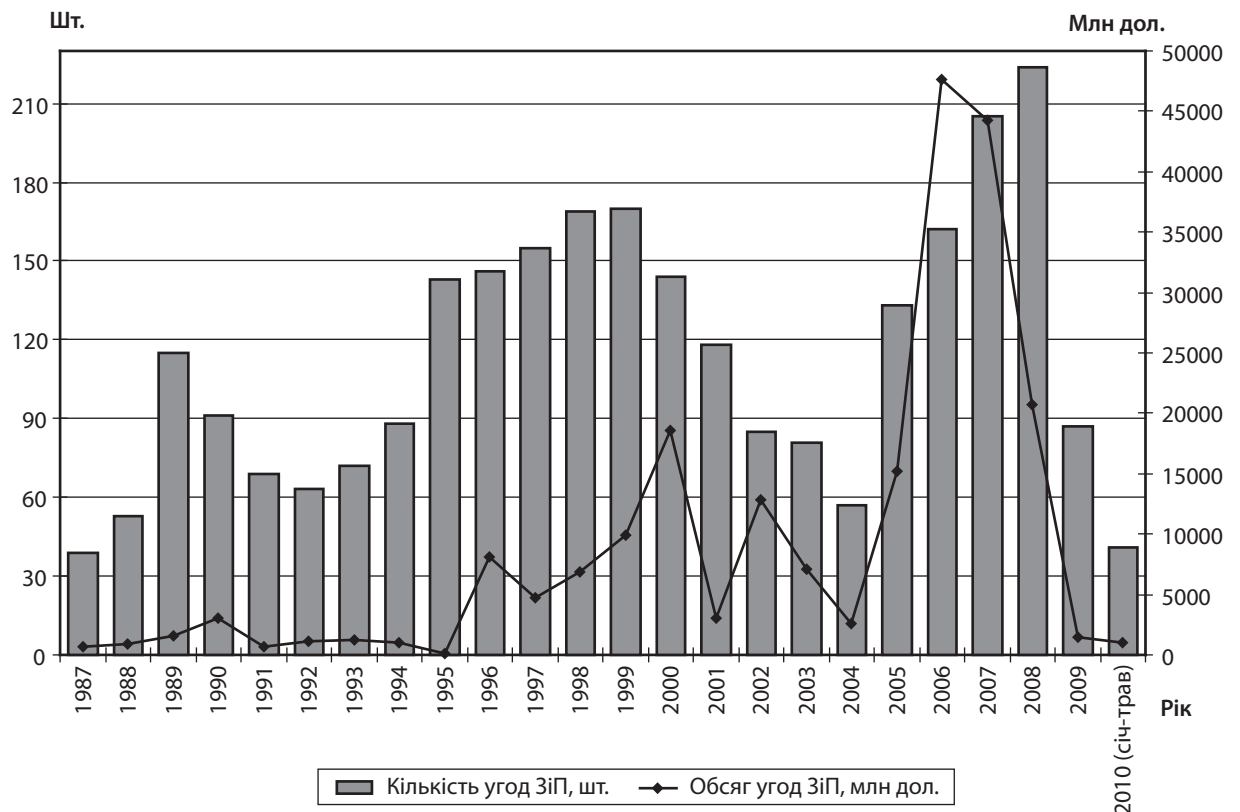

Рис. 1. Динаміка кількості та обсягів угод ЗіП у металургійній галузі світової економіки за період 1987 р. – січень – травень 2010 р.

Наведені дані свідчать, що максимальна кількість угод ЗіП у металургійній галузі світової економіки була зафіксована в 2008 р. – 224 угоди ЗіП, мінімальна – у 1987 р. – 39 угод ЗіП. Також слід відзначити наявність значних коливань кількості угод ЗіП у металургійній галузі за досліджуваний період. Перше різке зниження кількості угод ЗіП відбулося в 1990 р. – на 26,37%, яке тривало до 1992 р. включно. У 1993 р. кількість угод збільшилася на 12,5% та тривало до 1999 р. включно.

У 2000 р. у зв'язку з кризовою ситуацією кількість угод знову зменшилася – на 26 угод ЗіП (або на 18,06%). Зниження тривало до 2004 р. У 2005 р. кількість угод ЗіП у металургійній галузі збільшилося на 76 (або на 57,14%). Останнє зниження кількості угод ЗіП, яке триває і досі, відбулося у 2009 р. – на 137 угод ЗіП (або на 157,5%). Також слід відзначити, що частка загальної кількості угод ЗіП у металургійній галузі в середньому за період 1987 р. – січень-травень 2010 р. складає 9,24% у загальній кількості угод ЗіП вторинної промисловості.

Що стосується обсягів угод ЗіП у металургійній галузі, слід зауважити, що їх максимальний обсяг у металургійній галузі був зафіксований у 2006 р. – 47 612,83 млн дол., а мінімальний – у 1995 р. – 104,5 млн дол. Таким чином, можна зробити висновок про те, що максимальна та мінімальна кількість зареєстрованих угод ЗіП у металургійній галузі не відповідає максимальному та мініимальному обсягу угод ЗіП.

Відзначимо, що частка загального обсягу угод ЗіП у металургійній галузі в середньому за період 1987 р. – січень – травень 2010 р. складає 8,59% у загальному обсязі угод ЗіП вторинної промисловості, що незначно відрізняється від частки їх загальної кількості.

Для більш ретельного аналізу світових угод ЗіП у металургійній галузі використаємо дані, наведені в статистичних звітах консалтингової агенції «Price-waterhouseCoopers», зокрема, «Forging Ahead 2009 Annual Review. Mergers and acquisitions activity in the metals industry» [2] та «Forging ahead Fourth-quarter 2010. Global metals industry mergers and acquisitions analysis» [3]. Дані в цих статистичних звітах охоплюють тільки ті угоди ЗіП, які були фактично завершені, вартість угод ЗіП враховує суму оголошених або відкладених угод ЗіП, включаючи будь-яку покупку боргу або зобов'язань.

У табл. 1 наведено показники світової активності ринку ЗіП у металургійній галузі за період 2003 – 2009 рр.

Як свідчать наведені дані, в останні два роки металургійні компанії були зосереджені на збереженні грошових засобів. Укладення угод ЗіП було значною мірою обмежено, за винятком угод з міноритарними пакетами акцій та непрофільними активами для підтримання балансу. Це пов'язано з тим, що в 2009 р. країни ще не отямилася від фінансової кризи 2008 р. Загалом за 2009 р. було зареєстровано угод ЗіП на суму 15,1 млрд дол., що майже в 10 разів менше ніж у 2007 р. та в 4 рази менше

ніж у 2008 р. Зниження кількості та обсягів угод ЗіП також обумовлено обмеженим фінансуванням і високим рівнем існуючої заборгованості. Незважаючи на те, що кредитні кошти залишилися доступними, внаслідок банківської кризи фінансові установи обмежили кількість позичальників та підняли вартість фінансування.

Тим не менш, показники кількості угод ЗіП залишилися високими та зросли майже на третину – 31% у річному обчисленні. При цьому вартість угод упала до досить низького рівня в порівнянні з 2008 р. Середня вартість завершених угод ЗіП склала 56,2 млн дол. у порівнянні з 274,2 млн дол. у 2008 р. Слід також відзначити,

Таблиця 1

Показники активності ринку ЗіП в металургійній галузі світової економіки за період 2003 – 2009 рр.

Рік	Кількість угод ЗіП, шт.	Кількість транскордонних угод ЗіП в загальній кількості, %	Обсяг угод ЗіП, млрд дол.	Обсяг транскордонних угод ЗіП в загальному обсязі, %
2003	164	30	16,1	60
2004	166	40	37,0	31
2005	250	40	34,8	49
2006	385	29	86,4	73
2007	411	35	144,7	68
2008	397	38	60,6	62
2009	521	25	15,1	29
Усього	2 294	–	394,7	–

Важливою особливістю щодо здійснення угод ЗіП у металургійній галузі є залежність від цін і рівня постачання сировини, які також мали значні коливання в кризовий період, що негативно вплинуло на активність ринку ЗіП.

Слід відзначити, що за досліджуваний період відмічається тенденція до збільшення кількості внутрішніх угод ЗіП, адже в 2009 р. компанії віддавали перевагу розширенню всередині країни, але не на міжнародних ринках. Так, кількість внутрішніх угод ЗіП зросла на майже на 60% і склала 75% угод ЗіП у загальній кількості угод у металургійній галузі, у порівнянні з 62% в 2008 р. (табл. 2).

Таблиця 2

Кількість трансграничних та внутрішніх угод ЗіП у металургійній галузі за період 2008 – 2009 рр., шт.

Угоди ЗіП	2008 р.	2009 р.	Зміни, %
Трансграничні	150	129	-14,0
Внутрішні	247	392	+58,7
Загалом	397	521	+31,2

У вартісному вираженні, контраст між 2008 р та 2009 р. є більш помітним. Обсяги трансграничних угод ЗіП в 2009 р. скоротились до 12% від рівня 2008 р. (табл. 3).

Таблиця 3

Обсяг трансграничних та внутрішніх угод ЗіП в металургійній галузі за період 2008 – 2009 рр., млрд дол.

Угоди ЗіП	2008 р.	2009 р.	Зміни, %
Трансграничні	37,7	4,4	-88,3
Внутрішні	22,8	10,7	-53,1
Загалом	60,6	15,1	-75,1

що вартість майже половини угод ЗіП (48%) залишилась не розкритою (рис. 2).

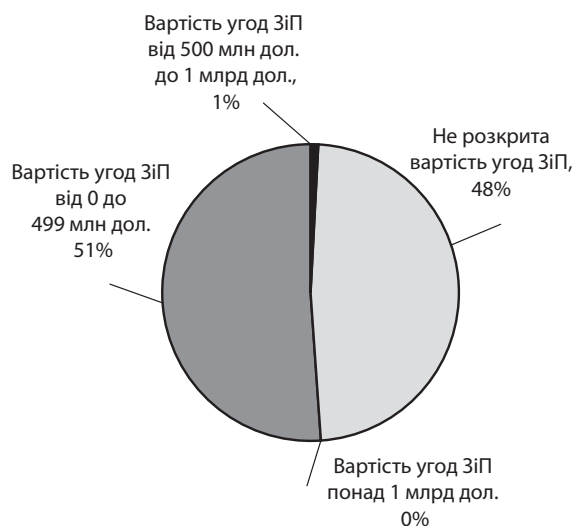

Рис. 2. Розподіл угод ЗіП у металургійній галузі світової економіки в 2009 р. за вартістю

У табл. 4 наведено показники щоквартальної активності угод ЗіП у металургійній галузі на суму понад 50 млн дол. (враховано всі об'явлені угоди ЗіП).

Наведені дані свідчать: якщо за кількістю угод ЗіП не виділяються тенденції до переважання її в тому чи іншому кварталі, а помітний тільки загальний спад кількості угод з 2008 р., то за обсягами фінансування угод ЗіП можна стверджувати, що найбільша активність за досліджуваний період фіксується в другому та третьому кварталах року.

Проаналізуємо ринок угод ЗіП з позицій найкрупніших зареєстрованих угод ЗіП у металургійній галузі за останнє десятиріччя, а саме, починаючи з 2000 р.

Згідно з даними, наведених у щорічних звітах World Investment Report [1], за період 2000 – 2009 рр.

Щоквартальна активність ринку ЗіП у металургійній галузі світової економіки за угодами (вартістю понад 50 млн дол.)

Показник	2007 р.				2008 р.				2009 р.				2010 р.			
	1 кв.	2 кв.	3 кв.	4 кв.	1 кв.	2 кв.	3 кв.	4 кв.	1 кв.	2 кв.	3 кв.	4 кв.	1 кв.	2 кв.	3 кв.	4 кв.
Кількість угод ЗіП (шт.)	38	32	28	43	38	45	34	25	17	17	21	32	23	21	31	26
Обсяг угод ЗіП (млрд дол.)	22,2	51,2	53,5	24,2	29,3	18,5	21,9	11,5	11,7	63,0	3,7	4,9	6,2	16,8	50,0	13,7
Середня вартість угод ЗіП (млрд дол.)	0,6	1,6	1,9	0,6	0,8	0,4	0,6	0,5	0,7	3,7	0,2	0,2	0,3	0,8	1,6	0,5

у металургійній галузі було зареєстровано 14 угод ЗіП вартістю понад 3 млрд дол., загальним обсягом 16,7 млрд дол. (табл. 5).

Як видно з табл. 5, максимальна кількість найкрупніших угод ЗіП у металургійній галузі за період 2000 – 2009 рр. була зареєстрована в 2006 р. та в 2007 р. – по 4 угоди ЗіП. Максимальний обсяг угод ЗіП вартістю понад 3 млрд дол. у металургійній галузі за період 2000 – 2009 рр. також було зареєстровано в 2006 р. та в 2007 р. – 57,4 млрд дол. та 23,6 млрд дол. відповідно. З цього періоду кількість таких угод значно знизилася, а в 2009 р. їх взагалі не було зареєстровано.

У країнах ЄС в 2010 р. виробництво сталі у річному обчисленні загалом збільшилося на 24,5%.

Багато компаній Центральної та Східної Європи також продовжують відновлюватись після кризи, але поки не укладають значних інтеграційних угод. Ці компанії намагаються знову зробити бізнес прибутковим та використовують грошові потоки для виплати боргів.

Металургійні компанії Росії та країн Східної Європи в останні роки в основному укладали угоди на внутрішніх ринках. Суми цих угод або були незначні, або не розкривалися. У той же час, у попередні роки угоди російських компаній з придбання активів за кордоном

Таблиця 5

Кількість та обсяг угод ЗіП вартістю понад 3 млрд дол. у металургійній галузі за період 2000 – 2009 рр., млрд дол.

Країна	Рік											Разом
	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009		
Кількість, шт.	1	1	–	1	–	2	4	4	1	–	14	
Обсяг угод ЗіП, млрд дол.	4,8	11,5	–	5,3	–	8,6	57,4	23,6	5,5	–	116,7	

Незважаючи на такий спад активності ринку ЗіП, за результатами щорічного звіту консалтингової агенції PricewaterhouseCoopers (далі – PwC) «Погляд у майбутнє» (Forging Ahead) [4], прогнозується зростання активності на ринку ЗіП у світовій металургійній галузі до 2012 р. включно.

Таке зростання активності пояснюється бажанням компаній забезпечити себе сировиною. Так, предметом двох із трьох найбільших угод, укладених у металургійній галузі в 2010 р., була залізна руда. Метою учасників цих угод було також прагнення розширити свою присутність на швидко зростаючих ринках.

Необхідно зазначити, що ключову роль у цьому сегменті відіграють компанії країн з розвинутою ринковою економікою. Слід також зазначити, що, на думку аналітиків PwC, більш помітну роль на ринку ЗіП у металургії починає грати Африка. Очікується, що у 2011 р. частка угод на африканському континенті в цьому сегменті буде досить істотною.

У звіті [4] зазначається, що в європейській металургійній галузі активність на ринку ЗіП також трохи зросла в 2010 р. в порівнянні з низькими показниками 2009 р. Однак загальна вартість угод, як і раніше, залишалася незначною. Фахівці PwC спостерігають ознаки поживлення, але не всюди цей процес відбувається по-

і угоди, спрямовані на консолідацію російської металургійної галузі, значно поліпшили загальні показники Європи в сфері ЗіП.

Таким чином, на підставі проведеного аналізу можна зробити такі **висновки**:

1. Максимальна кількість угод ЗіП у металургійній галузі світової економіки була зафіксована в 2008 р. – 224, мінімальна – у 1987 р. – 39 угод ЗіП.

2. Світовий розвиток інтеграційних процесів у металургійній галузі шляхом ЗіП характеризується наявністю значних коливань кількості та обсягів таких угод. Спади активності на ринку ЗіП у цій галузі в остінні десятиріччя відмічаються в періоди 1990 – 1992 рр., 2000 – 2004 рр., 2008 – 2010 рр. Максимальний обсяг угод ЗіП у металургійній галузі за цей період був зафіксований в 2006 р. – 47 612,83 млн дол., а мінімальний – в 1995 р. – 104,5 млн дол. Таким чином, можна зробити висновок про те, що максимальна та мінімальна кількість зареєстрованих угод ЗіП у металургійній галузі не відповідає максимальному та мініимальному обсягу угод ЗіП.

3. Така ж ситуація характерна й для вартісних показників ЗіП у металургійній галузі світової економіки. Коливання обсягів угод ЗіП у металургійній галузі також є досить значними та не співпадають з коливання-

ми кількості угод ЗіП. Це означає, що значно варіюється середня вартість угод ЗіП у різні періоди часу.

4. Останні роки характеризуються спадом активності на ринку ЗіП у металургійній галузі світової економіки, що пов'язано з впливом світової фінансової кризи. У цей час металургійні компанії були зосереджені на збереженні грошових засобів. Укладення угод ЗіП було значною мірою обмежено, за винятком угод з менш популярними пакетами акцій та непрофільними активами для підтримання балансу. За цей період відмічається тенденція до збільшення кількості внутрішніх угод ЗіП.

5. Аналіз щоквартальних даних щодо активності на ринку ЗіП у металургійній галузі світової економіки показав, що за кількістю угод ЗіП не виділяються тенденції до переважання її в тому чи іншому кварталі, у той час як за обсягами фінансування угод ЗіП можна стверджувати, що найбільша активність за досліджуваний період фіксується в другому та третьому кварталах року.

6. Аналіз найкрупніших угод ЗіП у металургійній галузі за період 2000 – 2009 рр. показав, що максимальна їх кількість була зареєстрована в 2006 р. і в 2007 р. На ці ж роки приходиться й максимальний обсяг найкрупніших угод ЗіП. З цього періоду кількість таких угод значно знизилася, а в 2009 р. їх взагалі не було зареєстровано.

7. Ключову роль на ринку ЗіП у металургійній галузі світової економіки відіграють компанії країн з розвинутою ринковою економікою. Більш помітну роль на ринку ЗіП у металургії починає грати Африка.

8. З 2010 р. прогнозується зростання активності на ринку ЗіП у світовій металургійній галузі до 2012 р. включно. В основі такого зростання активності – прагнення компаній забезпечити себе сировиною та розширити свою присутність на швидко зростаючих ринках. Металургійні компанії країн ЄС та компанії Центральної та Східної Європи поступово відновлюються після кризи, та поки не укладають значних інтеграційних угод. Металургійні компанії Росії також відновлюють активність на ринку ЗіП, але в останні роки в основному уклали угоди на внутрішніх ринках. ■

ЛІТЕРАТУРА

1. Сайт UNCTAD [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://stats.unctad.org>
2. Forging Ahead 2009 Annual Review. Mergers and acquisitions activity in the metals industry [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.pwc.com/gx/en/metals/mergers-acquisitions/pdf/metals-deals-forging-ahead-2009-annual-review.pdf>
3. Forging ahead Fourth-quarter 2010. Global metals industry mergers and acquisitions analysis [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.pwc.com/en_GX/gx/metals/mergers-acquisitions/pdf/forging-ahead-q4-2010.pdf
4. Сайт консалтингової агенції Pricewaterhouse Coopers [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.pwc.com/>

Науковий керівник – кандидат економічних наук, доцент
Хаустова В. Є.

УДК 338.43

СЕЛЬСКОЕ ХОЗЯЙСТВО РОССИИ: КРИЗИСЫ И НЕОБХОДИМОСТЬ ПОВЫШЕНИЯ КОНКУРЕНТОСПОСОБНОСТИ

НЕКРАСОВ В. Н.

доктор экономических наук

ДРЫГИНА Ю. А.

Ростов-на-Дону (Россия)

Создание в России национального рыночного хозяйства не смогло «автоматически» привести к решению глубинных проблем сельского хозяйства. К числу причин, определяющих трудности его развития, относятся экономические кризисы: затяжной системный трансформационный кризис, а также циклические кризисы, обусловленные самой природой рыночных отношений [1].

В Евразии и Америке на протяжении почти двух веков экономические кризисы случались около 20 раз с наиболее часто наблюдаемым диапазоном, приблизительно равным 5 – 10 годам [2]. Однако ни один из этих кризисов не затронул базовые принципы функционирования западной экономики. Более того, предвидение и предупреждение кризисов стало одной из главных задач экономической политики западных стран, которые на-

копили значительный опыт по проведению антикризисной политики, в результате чего экономические кризисы во второй половине XX века стали менее разрушительными и уже не ввергают экономики стран в состояние коллапса, как это было, например, в эпоху Великой депрессии в США (1929 г.).

Однако начавшийся в 70-х годах прошлого века процесс экономической глобализации постепенно стал менять характер протекания кризисов. Они приобретают глобальный характер, в экономический кризис вовлекаются страны разного уровня развития. Это подталкивает мировое сообщество к активному решению проблемы кризисов, в том числе и путём существенного преобразования мировой финансовой и экономической «архитектуры». Таким образом, борьба с очередным кризисом в настоящий момент не является исключительно проблемой национальной экономики, возникает необходимость в антикризисной программе учитывать также состояние мировой экономики. Часто современный кризис начинается в наиболее развитых странах и затем охватывает другие страны.

В новейшей экономической истории России наиболее сильное воздействие на различные сферы реального сектора (сельское хозяйство, промышленность,